

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cursus Theologico-Moralis

Ad usum Tyronum elucubratus, Et in Quotidianis Prælectionibus

Quoad ea, quæ Moralis Theologia disputat de Legibus, de Præceptis
Decalogi, de Restitutione, ac de Contractibus

Viva, Domenico

Patavii, 1723

Art. IV. Quid restituere teneatur Possessor bonæ fidei?

urn:nbn:de:hbz:466:1-40673

ARTICULUS IV.

Quid restituere teneatur Possessor bonæ fidei?

deobligetur hic & nunc restituere, restituta fortuna debetne solum restituere illa centum, an etiam interesse, quod passus est creditor pro eo tempore, quo debitor non poterat, & ideo non tenebatur restituere?

Respondeo cum Less. lib. 2. cap. 16. num. 32. contra Pal. §. 10., quod teneatur etiam ad interesse. Ratio est, quia totum hoc damnum creditoris oritur ex culpa præteriti furti; ergo creditor habet jus, ut illud sibi adæquate compensetur; quamvis autem mora non sit proxime culpabilis, est tamen culpabilis remote, seu in radice.

Adverte tamen, quod si fur statim post furtum inciderit non in gravem, sed in extremam necessitatem, & rem furtivam consumat, in tali casu probabiliter ex Pal., & Navar. liberatur debitor ab omni prorsus obligatione restituendi; dummodo re illa furtiva extreme indigerit. Ratio est, quia probabile est ex Pal., Suar., Sanch. lib. 1. Consilior. cap. 5. dub. 5., pauperes extreme indigentes non teneri accipere res alienas sub ratione mutui ad sublevandam necessitatem, sed posse sibi illas absolute usurpare tanquam proprias, & a divitibus subfurari sine culpa, & sine onere restitutionis, eo quod in ea necessitate omnia sint communia; Quicquid in contrarium censeant Vasq., & Sylvest. apud Tambur. lib. 8. tract. 2. cap. 6.

Fingamus itaque, quod iste fur antequam in extremam necessitatem inciderit, rem furtivam restituerit domino, certe satisfecit obligationi restituendi; fingamus hinc illam subfurari ad sublevandam extremam necessitatem, tunc non tenebitur restituere; ergo si postquam furatus est, inciderit in extremam necessitatem, & antequam restituat, indigeat re illa furtiva, omni prorsus obligatione liberatur.

- I. Possessor bona fidei si non statim restituat, incipit esse mala fidei possessor.
- II. Debet se reddere indemnem bona fidei possessor; At restituere debet rem, ejusque fructus naturales, & mixtos, (demptis expensis) & id in quo factus est ditior, non tamen ex fructibus industrialibus.
- III. Res, & fructus, si non extant in se, reddantur in æquivalenti. An dicantur in se extare, si cum aliis rebus propriis misceantur?
- IV. Qui rem alienam bona fide inique consumpsit, fornicando, ludendo, &c. ad restitutionem non tenetur, si nihil ex ea sit factus ditior.
- V. Si rem alienam bona fide donasti, aut vendidisti, tenerisne contractum rescindere; sicut tenetur, qui vitrum pro gemma vendidit?
- VI. Res, & fructus naturales, & mixti restituenda sunt, demptis expensis, æstimatione laboris, & melioramentis etiam voluptuariis. Sed quid si hec sint magni valoris?
- VII. Si in tela aliena pingatur pictura, qua excedat pretium tele, satis est restituere hujus tela pretium. Immo etiam si dubietur an ea pictura tele pretium excedat?
- VIII. Qui bona fide in agro alieno suum frumentum seminavit, debet totam segetem detractis expensis restituere; Quod si seminasset alienum frumentum in agro proprio, debet solum restituere pretium frumenti.
- IX. Ex injusta damnificatione tenetur damnum compensare, qui, verbi gratia, incendit domum Petri sui amici, quamvis invincibiliter putet illam esse Pauli sui inimici.

Quid

Quid, si quis occidat Petrum amicum, quem invincibiliter putat esse Paulum inimicum?

I. **D**iximus, Possessorem esse bonae fidei, qui invincibiliter, vel saltem sine culpa gravi ignorat rem, quam possidet; esse alienam, & huiusmodi possessorem teneri ad restitutionem ex re accepta, statim ac advertit rem illam esse alterius (nisi forte ex aliquo iusto titulo sive praescriptionis, sive usucapionis fecerit suam). Quod si non statim reddat, incipit fieri injustus detentor; unde tenetur deinde illam restituere, etiam ex titulo iniustae acceptionis, seu tanquam possessor malae fidei; cum rei detentio sit continuata quaedam ablatio.

II. Queritur nunc primo, Quid teneatur universim restituere possessor bonae fidei?

Respondeo, quod sicut possessor malae fidei debet ita restituere, ut reddat omnino indemnem creditorem, ita possessor bonae fidei debet ita restituere, ut reddat omnino indemnem seipsum. Ex quo fit, ut tria debeat restituere; Primo, rem ipsam, si extat, vel in se, vel in aequivalenti. Secundo, fructus omnes rei, tam naturales, quam mixtos, qui pariter extant, sive in se, sive in aequivalenti, deductis expensis omnibus, etiam non necessariis. Tertio, omne id, in quo factus est ditior. Est autem restituenda res ipsa in individuo, si extet, nisi forte rationabiliter creditor contentus sit alia simili, ut si una pecunia pro alia reddatur; Et quidem reddi debet expensis domini, non propriis; unde si dominus sit absens, satis est illum monere, ut rem suam sibi accipiat: Quod si quid expenderit possessor bonae fidei in re illa conservanda, aut melioranda, restituendum est illi a domino, ut sic servetur omnino indemnus.

III. Quod si petas, an dicatur extare in se res aliena mixtibilis, si admixta sit cum propriis, a quibus discerni non possit, ut si triticum alienum cum proprio misceatur?

Respondeo cum communi negative, quia per talem mixtionem acquiritur, ut supra diximus, etiam a fure dominium talis rei; Quod constat tum ex leg. *Si alieni*, ff. *De solutionibus*, tum ex eo quia cum non sit major ratio, cur haec, quam illa pars dicatur propria, ideo totus cumulus sit proprius. Quare in tali casu res aliena dicitur extare in aequivalenti, & ideo restitui debet aequivalens, & omne id, in quo possessor bonae fidei factus est locupletior, sive ex ipsa re aliena, sive ex ejus fructibus naturalibus, & mixtis, non tamen ex industrialibus, deductis omnibus expensis.

Ex hoc principio, quod possessor bonae fidei debeat servari indemnus, sequitur, Primo, quod si vestem, verbi gratia, valentem viginti a fure tibi donatam bona fide attrivisti, ita ut nunc valeat tantum decem, comparante domino, debes illam eandem restituere, & attritionem compensare non omnimode, sed solum quatenus ex illa factus es locupletior; verbi gratia, si eo tempore consumpsisses sex in vestiendo, praeter vestem attritam tantum sex, & non decem restituere debes. Eodem modo si invitatus ad coenam furtivam comedas bona fide, restituere solum debes, quantum de tuo domi expendisses, nisi de coena illa participasses. Qui vero bona fide rem alienam emit a fure, restituere illam debet domino, cum res clamet ad dominum, & pretium a fure reperere, quamvis juxta probabilem opinionem, de qua diximus art. 2., restituere illam possit furi, quando aliter ab eo pretium recuperare non potest.

Se

IV. Sequitur secundo, non teneri ad restitutionem illum, qui sua culpa, videlicet vel fornicando, vel male conservando, vel ludendo, vel aliter rem alienam bona fide possessam consumpsit, si nihil ex ea factus sit ditior. Ratio est, quia cum omnis obligatio restituendi in tali casu oriatur ex re accepta, si hæc non extet neque in se, neque in æquivalenti, extinguitur omnis obligatio. Non tenetur autem ad restitutionem ex alia radice injustæ acceptionis, quia peccatum, per quod res est consumpta, non fuit contra justitiam.

V. Sequitur tertio, quod si rem alienam bona fide possessam alteri donasti, alias nihil donaturus, nihil debeas restituere; (quamvis si res illa extet in se, aut in æquivalenti apud donatarium, non solum ex charitate, sed etiam ex justitia debeas illum monere, ut reddat domino; quia ex hoc, quod donaveris rem alienam tanquam tuam, habes peculiarem quandam obligationem ex contractu donationis efficiendi, ne donatarius habeat a te rem alienam.) Si vero rem furtivam bona fide emitte a fure, & revendidisti, teneris restituere solum id, in quo factus es ditior; si scilicet pluris revendidisti, quod emerat, debes reddere excessum pretii; Et ideo si rem illam donaveris, & in retributionem donatarius tibi aliquid redonet, debet hoc restitui domino, dummodo non excedat pretium rei suæ, nam non debet dominus reportare lucrum ex re sibi ablata.

Hinc inferitur illius celebris dubii resolutio apud Dian. part. 1. tract. 8. res. fol. 68. Si Petrus bona fide emitte a fure, verbi gratia, equum, quem deinde etiam bona fide vendidit Paulo, ubi advertit equum esse furtivum, teneatur rescindere contractum venditionis cum Paulo, & reddere equum domino, an potest sibi retinere pre-

tium venditionis, & dare domino actionem in furem?

Bonac., & alii putant teneri rescindere contractum, (non secus ac qui bona fide vendidit vitrum pro gemma, aut orichalcum pro auro,) eo quod vendiderit rem alienam, quam vendere non poterat. Navar. vero, & alii probabiliter docent posse retinere sibi tale pretium, si non sit factus ditior, hoc est si vendiderit eodem pretio, quo emerat, equum. Ratio est, quia Petrus in tali casu neque tenetur ad restitutionem ratione rei acceptæ, cum illam non habeat; neque ratione injustæ acceptionis, quia bona fide emitte, & vendidit.

Neque dicas, pretium succedere loco rei furtivæ, unde teneatur restituere pretium, quod habuit, vendendo equum furtivum Paulo: Nam Sanch. lib. 2. cap. 23. docet non esse universim verum principium illud, quod pretium succedat loco rei, sed solum id esse verum in judiciis universalibus, ut in hæreditate, dote, &c., non in contractibus particularibus.

Ad id, quod objicit Bonac., respondet Sanch., disparitatem esse, quia qui vendit vitrum pro gemma, vendit aliquid, quod non habet valorem intrinsicum, & ideo tenetur rescindere contractum; secus vero qui vendit rem furtivam bona fide eodem pretio, quo emerat. Immo addit Molin. contra Less. apud Dian. part. 3. tract. 5. res. fol. 41., quod si possessor bonæ fidei pluris vendat, quam emerat rem furtivam, non teneatur restituere excessum pretii, quia hic non est fractus rei, sed industriæ.

Sequitur ultimo, eum, qui bona fide fecit contractum usurarium, vel aliter injustum, non teneri post cognitam veritatem ad restituendum, nisi rem extantem, & id, in quo factus est ditior: Et idem dicas de eo, qui bona fide propter bona furtiva sibi dona-

donata fecit majores expensas, quam fecisset, si cognovisset ea bona ad se non pertinere.

VI. Quæritur secundo, Quid dicendum de fructibus rei alienæ, qui a possessore bonæ fidei restituendi sunt, & de lucro cessante?

Respondeo, quod non debeant restitui, nisi fructus extantes, sive naturales, sive mixti jam percepti, & nondum consumpti. Quod si aliqui ex his fructibus immixti sint cum propriis bonis, itaut separari, & discerni non possint, cum totus cumulus evadat proprius, ut diximus ex leg. *Si alieni*, ff. *De solutionib.* ideo restituere solum debes id, in quo factus es ditior: Quare si illos consumpsisti etiam culpabiliter, puta in fornicationibus, &c., nihil debes restituere, si in nullo factus es ditior.

Adverte tamen, ita restitui debere rem alienam bona fide possessam cum fructibus naturalibus, & mixtis, ut detrahi semper debeant expensæ, æstimatione laboris, & melioramenta quæcumque, non solum necessaria, & utilia, sed etiam voluptuaria facta a possessore bonæ fidei, eo quod ita debeat restituere, ut fervetur indemnis. Quod si melioramenta voluptuaria magnam pecuniam exhauerint, & dominus nolit illam compensare, tenetur saltem justo pretio vendere rem illam possessori bonæ fidei, ut sibi illam habeat cum melioramentis suis.

Hinc sequitur primo, non esse restituendos fructus, quos dominus ex illa re percepisset, etiamsi possessor bonæ fidei ex propria negligentia eos non perceperit: Nec esse restituendum lucrum, aut interesse sive ordinarium, sive extraordinarium, quod cessavit domino, per hoc quod re illa caruerit; aliter possessor bonæ fidei restituendo non servaretur indemnis: Contra vero hæc omnia restituenda sunt a possessore malæ fidei, quia hic debet domi-

num reddere indemnem:

VII. Sequitur secundo, quod cum non debeant restitui fructus mere industriales, si quis in tela aliena pingat pulcherrimam picturam, non tenetur telam bona fide possessam cum pictura restituere, sed solum restituere debet valorem telæ, quia pretium picturæ longe superat pretium telæ, nec potest una ab alia separari; unde fit, ut tota tabella evadat possessoris bonæ fidei, qui solum restituere teneatur pretium telæ. In casibus vero, in quibus dubitatur, quænam res sit principalior, telæne, verbi gratia, quæ est domini, an pictura, quæ est possessoris bonæ fidei; uterque habet dominium in solidum in tabellam, ut notat Tambur. cap. 3., sed videtur electio competere possessori bonæ fidei, num velit reddere pretium telæ, & picturam conservare, an vero velit tabellam totam dare domino, ut sibi pretium picturæ restituatur. Ratio est, quia in pari causa semper melior est conditio possidentis bona fide: Contra vero, si possessor esset malæ fidei, hæc electio competeret domino.

VIII. Sequitur tertio, quod si quis bona fide in agro alieno suum frumentum seminavit, debeat restituere domino totam segetem, quæ est fructus agri, & sibi compensare expensas, & laboris æstimationem: Contra vero si alienum frumentum in proprio agro seminavit, debet solum reddere domino valorem frumenti, & segetem sibi reservare. Ratio est, quia seges est fructus agri potius, quam frumentum, & sic debetur domino agri, ut notat Dicastil. tract. 2. disp. 5. dub. 2.

Sequitur quarto, quod si quis bona fide domum alienam, verbi gratia, locavit, sed in pretium locationis plus accepit ratione ornamentorum a se domui additorum, quæ sint domui extrinseca, & non illi affixa, non debeat restituere excessum pretii respondentem

tem

rem his ornamentis: At si melioraretur ager alienus per arbores plantatas, debent omnes fructus restitui domino, detractis expensis factis in illis melioramentis. Disparitas est, quia fructus percepti ex illis arboribus sunt fructus domini ipsius agri: Econtra fructus percepti ex illis ornamentis additis domui non sunt fructus ipsius domus, sed sunt fructus ornamentorum possessoris; Quod etiam militat in possessore mala fidei.

Sequitur quinto, eum, qui rem alteri hypothecatam (verbi gratia viginti aureis,) emit centum aureis, teneri illi dare viginti aureos, in quibus erat obligata illa res, quamvis regressum postea habeat contra venditorem. Ratio est, quia res illa secundum partem viginti aureorum non erat venditoris, sed creditoris; ergo secundum illam partem tenetur restituere creditori ex re accepta, ut notat Tambur. cap. 3. §. 5.

Sequitur ultimo, quod filius post acceptam hæreditatem paternam teneatur restituere debita patris; quia bona antecessoris transeunt ad hæredem cum onere restituendi, quod aliis debetur. Excusatur tamen si hæreditas non sufficiat ad omnia debita solvenda, etiamsi non fecerit inventarium.

IX. Dubium est, An teneatur ad restitutionem, qui mala fide consumit fructus ex prædio, quod invincibiliter putat esse Pauli inimici, & revera est Petri amici? Ratio dubitandi est, quia talis consumptor neque est injurius Petro amico, cum non sciat prædium illud esse Petri, neque est injurius Paulo inimico, cum prædium non sit Pauli, sed Petri; ergo non videtur obligatus ad restitutionem ex injusta acceptione, seu ex damnificatione. Neque tenetur ex re accepta, cum fructus non extent.

Respondeo, Doctores communiter hunc ad restitutionem obligare ex ra-
Pars III.

dice injustæ acceptionis; quia, ut notat Lug. disp. 17. de justitia num. 75. revera vult consumere fructus illos, quos cognoscit esse alienos, nec errat circa substantiam actionis, sed solum circa circumstantiam; cum putet Paulum esse dominum illorum fructuum, quando revera Petrus est dominus. Diximus tamen quæst. 1. art. 4. num. 12., ubi de ignorantia comitante, si volens occidere Paulum Clericum inimicum, casu occidat Petrum clericum amicum, quem invincibiliter putat esse Paulum, a nonnullis contra communjorem apud Dian. part. 9. tract. 4. resol. 31. doceri, quod nec onus restitutionis, nec irregularitatem, nec excommunicationem incurrat; quia, ut notat idem Lug., in tali casu error est circa substantiam actionis, nam non vult occidere hunc hominem, quem occidit: Contra vero, in primo casu vult consumere hos fructus, quos consumit, licet erret in dominio illorum, & ideo error est circa circumstantiam. Sed in utroque casu faciendam esse restitutionem, & propter occisionem Petri clerici amici contrahi irregularitatem, & excommunicationem, cum communi sentiendum est.

ARTICULUS V.

Quid restituere teneatur Possessor dubia fidei?

- I. Dicitur possessor dubia fidei, qui rem possidet, quin possit certo affirmare illam esse suam, sive de hoc dubitet, sive etiam id opinetur.
- II. Multipliciter autem tale dubium sive negativum, sive positivum contingere potest.
- III. Ad quid tenetur qui bona fide cepit rem possidere, & deinde incipit dubitare, an sit aliena?
- IV. Qui magis inclinatur ad dicendum, quod